

دیوان
خانم پروین اعتصامی

www.ketab.ir

انتشارات ترانه

اعتصامی، پروین، ۱۲۸۵ - ۱۳۲۰. E'tesami, Parvin دیوان دیوان خانم پروین اعتصامی / به اهتمام نفیسه محمدزاده، سیدخلیل حسینی عطار. [ویراست ۲]. مشهد: انتشارات ترانه، ۱۴۰۱. ۵۴۷ ص. ۲-۱۳-۷۸۳۰-۶۲۲-۹۷۸-۳۹۵۰۰۰۰ ریال فیبا چاپ دوم. واژه‌نامه. کتابنامه: ص. [۵۳۷] - ۵۴۲. شعر فارسی -- قرن ۱۴ Persian poetry -- 20th century اعتصامی، پروین، ۱۲۸۵ - ۱۳۲۰ -- نقد و تفسیر E'tesami, Parvin -- Criticism and interpretation محمدزاده، نفیسه، ۱۳۵۶ - ، گردآورنده حسینی عطار، سیدخلیل، ۱۳۴۱ - ، گردآورنده PIR۷۶۱۴ ۸فا۱/۶۲ ۹۱۳۲۹۲۵ فیبا	سرشناسنامه عنوان قراردادی عنوان و نام پدیدآورنده وضعیت ویراست مشخصات نشر مشخصات ظاهری شابک وضعیت فهرست نویسی یادداشت یادداشت یادداشت موضوع موضوع موضوع شناسه افزوده شناسه افزوده رده بندی کنگره رده بندی دیویی شماره کتاب شناسی ملی اطلاعات رکورد کتابشناسی
--	---

نایب

رحمتمتدا نی ی ی مال

www.ketab.ir

دیوان خانم پروین اعتصامی

به اتمام: نفیسه محمدزاده، سیدخلیل حسینی عطار

صفحه آرابی: فواد آرام راد

نمونه خوانی: فاطمه محمدعلیزاده

چاپ: چاپ معین

چاپ دوم: ۱۴۰۲ (با ویرایش جدید) - ۱۰۰۰ نسخه

۳۹۵،۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۷۸۳۰-۱۳-۲

آدرس: مشهد/ میدان سعدی/ پاساژ مهتاب

تلفن: ۰۵۱-۳۲۲۸۳۱۱۰

کلیه حقوق برای نشر ترانه محفوظ است.

۱۷.....	مقدمه
۱۹.....	یادداشت
۲۳.....	از چشم برادر ۱
۲۵.....	به احترام پروین
۳۲.....	از چشم پدر ۱
۴۱.....	سال شمار
۴۳.....	سال شمار
۴۵.....	احوال، در چشم دیگران
۴۷.....	۱-۱ خطابه میس شولر
۴۸.....	۲-۱ مقاله و شعر خاتم محمص
۵۴.....	۳-۱ جنگ این جنگی شیرینکار
۵۵.....	۴-۱ در کتابخانه دانشسرای عالی
۵۷.....	۵-۱ در مدرسه آمریکایی‌ها، جلسه‌ی چیل
۵۸.....	۶-۱ آشنایی دیر پای
۵۸.....	۷-۱ اشعار مولویه!
۵۹.....	۸-۱ پروین مرد نیست!
۵۹.....	۹-۱ از چشم برادر ۲
۶۴.....	۱۰-۱ پروین کتابدار
۶۷.....	آثار
۶۹.....	۱-۲ علامه محمد قزوینی
۷۰.....	۲-۲ استاد سعید نفیسی

۷۱.....	دکتر ذبیح اللہ صفا	۳-۲
۷۱.....	دکتر غلامحسین یوسفی	۴-۲
۷۲.....	دکتر عبدالحسین زرین کوب	۵-۲
۷۳.....	دکتر عبدالحسین زرین کوب	۶-۲
۷۳.....	دکتر عبدالحسین زرین کوب	۷-۲
۷۴.....	دکتر عبدالحسین زرین کوب	۸-۲
۷۴.....	دکتر پرویز نائل خاتلری	۹-۲
۷۵.....	دکتر محمدرضا شفیعی کدکنی	۱۰-۲
۷۶.....	دکتر محمدرضا شفیعی کدکنی	۱۱-۲
۷۶.....	دکتر محمدرضا شفیعی کدکنی	۱۲-۲
۷۷.....	دکتر محمدرضا شفیعی کدکنی	۱۳-۲
۷۷.....	دکتر محمدجعفر یاحقی	۱۴-۲
۷۸.....	دکتر محمد علی اسلامی ندوشن	۱۵-۲
۷۸.....	دکتر حسن احمدی گوی	۱۶-۲
۷۹.....	احمد کریمی حکاک	۱۷-۲
۸۰.....	دکتر میر جلال الدین کزازی	۱۸-۲
۸۰.....	مهدی اخوان ثالث	۱۹-۲
۸۱.....	مهدی اخوان ثالث	۲۰-۲
۸۱.....	استاد محمد حسین شهریار	۲۱-۲
۸۲.....	استاد محمد حسین شهریار	۲۲-۲
۸۲.....	دکتر یحیی آرین پور	۲۳-۲
۸۳.....	سیمین بهبهانی	۲۴-۲
۸۳.....	سیمین بهبهانی	۲۵-۲
۸۴.....	سیمین بهبهانی	۲۶-۲
۸۵.....	نادر نادرپور	۲۷-۲
۸۵.....	بزرگ علوی	۲۸-۲
۸۵.....	استاد مهرداد اوستا	۲۹-۲
۸۶.....	دکتر احمد رنجبر	۳۰-۲
۸۶.....	هوشنگ اتحاد	۳۱-۲
۸۷.....	هوشنگ ابتهاج «سایه»	۳۲-۲

- ۳۳-۲ دکتر علی بهروز ۸۷
- ۳۴-۲ دکتر محمد رضا روزبه ۸۸
- ۳۵-۲ دکتر ابوالقاسم رادفر ۸۹
- ۳۶-۲ دکتر محمد اسحاق ۸۹
- ۳۷-۲ دکتر مریم مشرف ۸۹
- ۳۸-۲ استاد محمد رضا حکیمی ۹۰
- ۳۹-۲ استاد محمد رضا حکیمی ۹۰
- ۴۰-۲ استاد پرویز خرسند ۹۱
- ۴۱-۲ دکتر حمیرا نکعت دستگیر زاده ۹۲
- ۴۲-۲ دکتر قمر غفار ۹۴
- ۴۳-۲ محمود اعتماد زاده ۹۴
- ۴۴-۲ دکتر مهدی زرقانی ۹۵
- ۴۵-۲ دکتر محمد صنعتی ۹۵
- ۴۶-۲ دکتر ایرج علی آبادی ۹۶
- ۴۷-۲ دکتر رضایانی ۹۷
- ۴۸-۲ دکتر احسان یار شاطر ۹۸
- ۴۹-۲ دکتر لطفعلی صورنگر ۹۸
- ۵۰-۲ پگاه احمدی ۱۰۰
- ۵۱-۲ دکتر مریم حسینی ۱۰۱
- ۵۲-۲ یدالله رویایی ۱۰۲
- ۵۳-۲ کامیار عابدی ۱۰۳
- ۵۴-۲ محمود کیانوش ۱۰۳

۱۰۵- تهمت شاعری

- ۱۰۷ تنها به قاضی رفته ی پشیمان!
- ۱۱۰ غلامعلی رعدی آذرخشی
- ۱۱۲ سید محمد دبیر سیاقی
- ۱۱۲ ملک الشعرا ی بهار
- ۱۱۴ حبیب یغمایی
- ۱۱۴ سید هادی حائری

عبدالعلی دستغیب..... ۱۱۵

محمد حسین روحانی..... ۱۱۵

گزیده ی نثر/ نامه ها و یادداشت ها..... ۱۱۷

زن و تاریخ..... ۱۱۹

نامه ی ۱۳ آذر ۱۳۱۳ [از تهران به رشت]..... ۱۲۱

نامه ۵ تیرماه ۱۳۱۴ [از تهران به رشت]..... ۱۲۲

نامه ی ۲۳ مرداد ۱۳۱۴ [از تهران به رشت]..... ۱۲۲

غزل ها و غزلواره ها..... ۱۲۵

آرزوها ۱..... ۱۲۷

آرزوها ۲..... ۱۲۸

آرزوها ۳..... ۱۲۹

آرزوها ۴..... ۱۳۰

آرزوها ۵..... ۱۳۱

آهوی روزگار نه آهوست اژدر است..... ۱۳۲

از یک غزل..... ۱۳۳

ارزش گوهر..... ۱۳۴

امروز و فردا..... ۱۳۵

ای رنجبر..... ۱۳۶

به باغ نظم..... ۱۳۷

چند پند..... ۱۳۸

سختی و سختی ها..... ۱۳۹

سفر اشک..... ۱۴۰

شب هجران..... ۱۴۱

گردون نرهد ز تند رفتاری..... ۱۴۳

لب لعل..... ۱۴۴

نکنه ای چند..... ۱۴۵

نوروز..... ۱۴۶

همی با عقل در چون و چرایی..... ۱۴۷

یار بی یار..... ۱۴۸

۱۴۹	آتش دل
۱۵۱	آسایش بزرگان
۱۵۲	آیین آینه
۱۵۳	احسان بی‌ثمر
۱۵۴	اشک یتیم
۱۵۵	اندوه فقر
۱۵۶	باد بیروت
۱۵۷	بازی زندگی
۱۵۹	بام شکسته
۱۶۰	برف و بوستان
۱۶۱	برای سنگ مزار
۱۶۳	بنفشه
۱۶۴	بهای جوانی
۱۶۵	بی‌پدر
۱۶۶	پایه و دیوار
۱۶۷	پیام گل
۱۶۹	پیک پیری
۱۷۰	تاراج روزگار
۱۷۱	توانا و ناتوان
۱۷۲	تو بلند آوازه بودی، ای روان
۱۷۳	توشه‌ی پژمردگی
۱۷۴	تهیدست
۱۷۵	جمال حق
۱۷۷	حقیقت و مجاز
۱۷۸	خون دل
۱۷۹	خاطر خشنود
۱۸۰	در تعزیت پدر
۱۸۱	درخت بی‌بر
۱۸۲	دزد خانه
۱۸۳	

۱۸۴.....	دو همدرد.....
۱۸۵.....	دو هراز.....
۱۸۶.....	دیدن و نادیدن.....
۱۸۷.....	دیوانه و زنجیر.....
۱۸۸.....	ذره.....
۱۸۹.....	راه دل.....
۱۹۰.....	روش آفرینش.....
۱۹۱.....	رنج نخست.....
۱۹۲.....	روح آزاده.....
۱۹۳.....	سپید و سیاه.....
۱۹۴.....	سرنوشت.....
۱۹۶.....	سر و سنگ.....
۱۹۷.....	سرود خارکن.....
۱۹۹.....	سیه روی.....
۲۰۰.....	شاهد و شمع.....
۲۰۱.....	شرط نیکنامی.....
۲۰۲.....	شکایت پیرزن.....
۲۰۳.....	شکسته.....
۲۰۴.....	صاف و درد.....
۲۰۵.....	صاعقه‌ی ما ستم اغنیاست.....
۲۰۸.....	طفل یتیم.....
۲۱۰.....	عاقل از کار بزرگی طلید.....
۲۱۲.....	عیبجو.....
۲۱۴.....	فریاد حسرت.....
۲۱۵.....	فرشته‌ی آنس.....
۲۱۷.....	فریب آشتی.....
۲۱۸.....	فلسفه.....
۲۱۹.....	قدر هستی.....
۲۲۰.....	قلب مجروح.....
۲۲۱.....	کارگاه حریر.....

۲۲۲.....	کاروان چمن.....
۲۲۳.....	کمان قضا.....
۲۲۵.....	کوته نظر.....
۲۲۶.....	کودک آرزومند.....
۲۲۷.....	کیفر بی هنر.....
۲۲۹.....	گذشته ی بی حاصل.....
۲۳۰.....	گرگ و سگ.....
۲۳۱.....	گریه ی بی سود.....
۲۳۲.....	گل پنهان.....
۲۳۳.....	گل بی عیب.....
۲۳۵.....	گل و خاک.....
۲۳۶.....	گنج ایمن.....
۲۳۷.....	گوهر اشک.....
۲۳۸.....	مادر دوراندیش.....
۲۳۹.....	مست و هشیار.....
۲۴۰.....	مناظره.....
۲۴۱.....	ناتوان.....
۲۴۲.....	نامه به نوشیروان.....
۲۴۳.....	نشان آزادگی.....
۲۴۴.....	نکوهش بی جا.....
۲۴۵.....	نکوهش بی خیران.....
۲۴۷.....	نکوهش نکوهیده.....
۲۴۸.....	نیکی دل.....
۲۴۹.....	نغمه ی خوشه چین.....
۲۵۰.....	نغمه ی رفوگر.....
۲۵۲.....	همنشین ناهموار.....
۲۵۴.....	یکی پرسید از سقراط کز مردن چه خواندستی؟.....
۲۵۷.....	مثنوی ها.....
۲۵۹.....	آرزوی پرواز.....

۲۶۱.....	آرزوی مادر.....
۲۶۲.....	امید و نومیدی.....
۲۶۴.....	برگ گریزان.....
۲۶۶.....	بلبل و مور.....
۲۶۹.....	بی آرزو.....
۲۷۰.....	پایمال آرزو.....
۲۷۲.....	پیوند نور.....
۲۷۴.....	تیر و کمان.....
۲۷۶.....	تیمار خوار.....
۲۷۸.....	جامه‌ی عرفان.....
۲۸۰.....	جان و تن.....
۲۸۱.....	جولای خدا.....
۲۸۴.....	خوان کرم.....
۲۸۶.....	دریای نور.....
۲۸۸.....	دزد و قاضی.....
۲۸۹.....	دکان ریا.....
۲۹۱.....	دو محضر.....
۲۹۴.....	دیده و دل.....
۲۹۶.....	ذره و خفاش.....
۲۹۸.....	رفوی وقت.....
۳۰۰.....	روح آزاد.....
۳۰۲.....	روباه نفس.....
۳۰۴.....	زاهد خود بین.....
۳۰۶.....	سعی و عمل.....
۳۰۸.....	شیاویز.....
۳۱۰.....	شکنج روح.....
۳۱۲.....	شوق برابری.....
۳۱۴.....	صید پریشان.....
۳۱۷.....	طوطی و شکر.....
۳۱۹.....	عشق حق.....

۳۲۱		عمر گل
۳۲۳		عهد خونین
۳۲۴		غرور نیکبختان
۳۲۶		کار آگاه
۳۲۸		کریاس و الماس
۳۳۰		کعبه‌ی دل
۳۳۲		گرگ و شبان
۳۳۴		گره گشای
۳۳۷		گل پژمرده
۳۳۹		گل سرخ
۳۴۲		گل خودرو
۳۴۴		گل و شبنم
۳۴۶		گله‌ی بیجا
۳۴۷		گنج درویش
۳۵۱		گوهر و سنگ
۳۵۴		لطف حق
۳۵۷		معمار نادان
۳۶۰		نا آزموده
۳۶۲		نا اهل

مسمط‌ها

۳۶۵		آشیان ویران
۳۶۷		ای گربه
۳۶۹		ای مرغک
۳۷۱		نغمه‌ی صبح
۳۷۳		نهاد آرزو
۳۷۶		یاد یاران

قصیده‌ها

۳۸۱		آن کس که چو سیمرغ بی‌نشان است
۳۸۳		اگر چه در ره هستی هزار دشواری ست

- اگر روی طلب ز آئینه‌ی معنی نگردانی..... ۳۸۸
- ای بی‌خبر ز منزل و پیش آهنگ ۳۹۱
- ای دل، فلک سفله کج مدار است ۳۹۲
- ای دل، بقا دوام و بقای چنان نداشت ۳۹۵
- ای دل، عبث مخور غم دنیا را..... ۳۹۷
- ای دوست، دزد حاجب و دربان نمی‌شود ۴۰۰
- ای سیه‌مار جهان را شد افسونگر ۴۰۲
- ای شده سوخته‌ی آتش نفسانی ۴۰۵
- ای شده شیفته‌ی گیتی و دورانش ۴۰۸
- ای عجب! این راه نه راه خُداست ۴۱۱
- ای کنده سیل فتنه ز بنیادت ۴۱۳
- بد منشاند زیر گنبد گردان ۴۱۴
- بسوز اندر این تپه، ای دل نهانی ۴۱۶
- بهای نیکی ۴۱۹
- برده‌ی کس نشد این پرده‌ی میثاق ۴۲۰
- تا به بازار جهان سوداگریم ۴۲۱
- تیره بخت ۴۲۲
- حاصل عمر تو افسوس شد و حرمان ۴۲۳
- حدیث مهر ۴۲۶
- دانی که را سزد صفت پاکی ۴۲۷
- در خانه شحنه خفته و دزدان به کوی و بام ۴۲۸
- دُزد تو شد این زمانه‌ی ریمین ۴۲۹
- دل اگر توشه و توانی داشت ۴۳۱
- دگر باره شد از تاراج بهمن ۴۳۳
- رهایت باید، رها کن جهان را ۴۳۵
- زن در ایران* ۴۳۶
- سر و عقل گر خدمت جان کنند ۴۳۸
- سود خود را چه شماری که زیانکاری ۴۳۹
- سوخت اوراق دل از اخگر پنداری چند ۴۴۰
- شالوده‌ی کاخ جهان بر آب است ۴۴۲

۴۴۳	شب
۴۴۵	فلک، ای دوست، ز بس بی حد و بی مر گردد
۴۴۷	قائد تقدیر
۴۴۹	کار مده نفسی تبهکار را
۴۵۰	کارها بود در این کارگه اخضر
۴۵۲	کارهای ما
۴۵۳	کوه و کاه
۴۵۴	گرت ای دوست بود دیده‌ی روشن بین
۴۵۵	گفتار و کردار
۴۵۸	گل و خار
۴۶۰	گویند عارفان هنر و علم کیمیاست
۴۶۲	مرغ زیرک
۴۶۳	مور و ماه
۴۶۵	نخواست هیچ خردمند وام از ایام
۴۶۷	نفس گفته است می ژاژ و بسی مبهم
۴۶۹	هر چه بادا باد
۴۷۱	هفته‌ها کردیم ماه و سالها کردیم یار
۴۷۳	ابیات پراکنده
	تک‌بیتی‌ها
۴۷۷	واژه‌نامه
۵۰۱	اعلام
۵۲۵	فهرست مطلع شعرها
۵۳۷	منابع

نه بانو است که خود را بزرگ می‌شرد
 به گوشواره و طوق و یاروی مرجان
 چو آب و رنگ فضیلت به چهره نیست چه سود
 ز رنگ جامه‌ی زربفت و زیور رخشان؟
 برای گردن و دست زن نکو، پروین
 سزاست گوهر دانش، نه گوهر الوان
 پروین اعتصامی/ ایات پایانی شعر «فرشته‌ی انس»

بدون تردید خانم پروین اعتصامی یکی از چهره‌های نامدار ادبیات فارسی است و «نخستین زن ایرانی است که به معنی واقعی کلمه، شاعر بوده لذا باید سرسلسله‌ی شاعران امروز ایران‌اش خواند» روح لطیف، دردمندی، هویت زنانه، نگاه اخلاقی و توصیف‌های محکم و استوار او از دردهای جامعه که در عین حال به زبانی ساده و دلنشین بیان می‌شود از او شاعری اجتماعی، مردمی و معترض ساخته است.

پروین اگر در نگاهی سریع و شتاب‌زده، شاعری منزوی به نظر آید به هیچ روی چنین نیست. حتی با نگاهی اجمالی به دیوان او در می‌یابیم؛ پروین شاعری اجتماعی، سیاسی، درد آشنا، نکته سنج و معترض است. شاعری با جانی نجیب که بار همه‌ی درد و داغ‌های جامعه خود را به دوش کشیده و آن را به خوبی رصد می‌کند، واکنش نشان می‌دهد، اعتراض می‌کند و بازبانی برتر و مؤثر آن‌ها را بیان می‌کند. در این میان اوج هنر پروین در قطعه‌های او دیده می‌شود؛ اشک یتیم، دزد و قاضی، محتسب و مست، اندوه فقر، حدیث مهر، شعر اشک، صاعقه‌ی ما ستم اغنیاست... و همچنین در بعضی از مثنوی‌ها مانند جولای خدا، لطف حق، دکان ریا، روح آزاد، کعبه‌ی دل، ... و در غزل‌ها و غزلواره‌هایی چون آرزوها، سفر اشک، آهوی روزگار، امروز و فردا، یار، ای رنجبر، مرغ زیرک، ... نیز این هنروری مجال بروز یافته است.

شعر پروین آینه‌ی تمام نمای زندگی مردم و پژواک فریادهای در گلو مانده آنان است. بی‌جهت نیست که شعر او را چون کاغذ زر می‌برند. چاپ‌های متعدد و متنوع از دیوان او و حجم بسیار گسترده‌ی پروین پژوهی، یادنامه‌ها، جشن نامه‌ها، مقاله‌ها و گزیده‌ی اشعار و بررسی آراء، احوال و اشعار و آثار وی نشانه‌ی روشن این مدعاست. طرفه آن‌که، بدگویی برخی بدخواهان و حاسدان نیز آتش مردم را تیزتر و اقبال آنان را به شعر او بیشتر کرده است. دکتر شفیع کدکنی گفته است: یکی از نشانه‌های ماندگاری شاعر، رسوب شعر او در ذهن‌ها و به یاد ماندن در حافظه‌هاست. «نقل به معنا» اکنون بخش عظیم و گونه‌ی برجسته شعر پروین که، نوع تعلیمی و اخلاقی آن به شمار می‌آید، حکم مثل سائره و حکمت عامیانه یافته است. در این کتاب که، حاصل همنشینی روزها و سالیان ما با اندیشه و شعر اوست، کوشش شده است بهترین و صحیح‌ترین قرائت چاپ شعرهای او و امهات نقد و نظر درباره‌ی احوال و آثار او به حضور علاقه‌مندان عرضه شود. بخش اول به زندگی پروین؛ به احوال او از چشم پدر، برادر و استاد ملک الشعراء بهار اختصاص یافته است.

بخش دوم، به همان شیوه، نخست از نگاه صاحب‌نظران به زندگی و احوال پروین نظر می‌شود و آنان که او را از نزدیک دیده‌اند خاطرات خود را باز می‌گویند و سپس شعر او از دیدگاه‌های مختلف و گاه متضادی در ترازوی نقد و بررسی قرار می‌گیرد. همچنین به معرفی، نقد و بررسی کتاب تهمت شاعری نوشته‌ی فضل الله گرکانی پرداخته‌ایم که یکی از پراوازه‌ترین منتقدان پروین است. کسی که به قول دکتر دبیر سیاقی، به سرعت از چاپ کتاب و داوری شتاب زده‌اش پشیمان شد و دست از افکار سست و بی‌پایه خود برداشت!

بخش سوم نمونه‌ی آثار برجسته‌ی او در دو قسمت ۱- نامه‌ها و یادداشت‌ها ۲- دیوان کامل اشعار، سامان یافته است. در تصحیح کتاب حاضر روش ما بدین قرار است:

۲/۱ دیوان خانم پروین اعتصامی، چاپ ابوالفتح اعتصامی - که بهترین و اصیل‌ترین چاپ دیوان پروین است - را به عنوان متن قرار داده‌ایم.

۲/۲ از منابع پروین پژوهی - که در کتابنامه معرفی شده است - برخی شعرها را یافته‌ایم، کاستی‌ها را رفع کرده و آنچه در چاپ‌های یادشده، نیامده بود، افزوده‌ایم.

۲/۳ به‌ویژه از چاپ اول دیوان پروین که در تاریخ ۱۳۵۴ هجری - ۱۳۱۴ شمسی از سوی

مطبعه‌ی مجلس شورای ملی به چاپ رسیده است^۱ و به لطف سرکار خانم دکتر نسرين مسعودی، به آن دست یافته‌ایم، سودها برده‌ایم^۲.

۲/۴ پیروی از رسم الخط نسخه‌های یاد شده به هیچ وجه ممکن نبود. بنابراین روش واحدی را برگزیدیم. رسم الخط کتاب بر مبنای کتاب فرهنگ/ملایی خط فارسی و کتاب دستور خط فارسی، چاپ فرهنگستان زبان و ادبیات فارسی و میتنی بر فصل نویسی - جدانویسی - کلمات مرکب و استفاده از «ی» میانجی است.

۲/۵ در تدوین و فصل بندی کتاب کوشیده‌ایم پس از فصل‌های نقد و نظر، نخست غزل و غزلواره‌ها، پس از آن به ترتیب قطعه‌ها، مثنوی‌ها، مسمط‌ها، قصیده‌ها و آنگاه ابیات پراکنده را بیاوریم. این گونه خواننده را به ویژه با غزل‌های پروین که تصور می‌شود، وی مثنوی در غالب غزل سروده است، آشنا کنیم. همچنین برای سهولت و دست‌یابی آسان به شعرها، در پایان کتاب فهرست الفبایی شعرها آمده است. گفتنی است در فهرست کتاب نیز عنوان شعرهای هر بخش به ترتیب الفبا مرتب شده است و برای شعرهای بدون عنوان مصرع نخستین بیت هر شعر، عنوان آن قرار گرفته است.

همچنین منابع هر یادداشت به صورت خلاصه در زیر هر مطلب آمده است و مشخصات کامل کتاب شناسی آن را در بخش منابع آورده‌ایم.

اکنون چاپ حاضر، به دلایل عرضه شده، می‌تواند بهترین و اصیل‌ترین چاپ دیوان خانم پروین اعتصامی تلقی شود. لذا امید می‌بریم علاقه‌مندان به شعر این بانوی شعر ایران در آن به دیده‌ی قبول بنگرند. این گونه ناشر و مؤلفین اجر زحمات خود را دریافته‌اند.

در پایان وظیفه خود می‌دانیم از دوستانی که بدون راهنمایی و دلالت‌های آنان این کار به سامان نمی‌رسید، یاد کنیم، به ویژه از استاد پرویز خرسند، زنده‌یاد استاد محمدرضا بدیعی، پرفسور علی بهروز، دکتر نسرين مسعودی خراسانی، دکتر احمد آفتابی، حمزه مؤمنی، بهروز

۱ این نسخه در آذرماه سال ۱۳۱۴ از سوی شاعر به آقای محمدحسن مسعودی* تقدیم شده است. متن تقدیم نامه بدین قرار است: حضور حضرت مستطاب اجل آقای مسعودی نماینده محترم خراسان دام اقباله اهداء گردید. تهران آذر ۱۳۱۴ پروین اعتصامی.

۲ مشخصات کامل کتاب شناسی اثر در بخش منابع و عکس برخی از صفحات در ضمیمه آمده است.
* سناتور، نماینده دوره‌ی چهاردهم تا شانزدهم مجلس شورای ملی، نماینده دوره‌ی اول مجلس موسسان مشهور به سالار مؤید، ن.ک به ارغنون، ص ۱۶۴-۱۶۱ مهدی اخوان ثالث.

بهادری، عباس میرزایی که علاوه بر راهنمایی‌های ارزشمندشان، استفاده از برخی منابع کمیاب
پروین پژوهی را برایمان آسان کردند، صمیمانه سپاسگزاری کنیم.

نفیسه محمدزاده

سید خلیل حسینی عطار

فروردین ۱۳۹۹

www.ketab.ir

